

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

על פי תוכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון: רומאן ונובלה

פרק שני: סיפור קצר

פרק שלישי: דרמה

פרק רביעי: שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת לאה גולדברג)

הפרק הראשון (רומאן ונובלה – 32 נקודות) הוא חובה.

משלושת הפרקים השני, השלישי והרביעי יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות

לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 34 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) מילון לפי בחירת הנבחן.

(2) רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה.
ענה על אחת מן השאלות 1-3 (32 נקודות).

1. תאר קשר של אהבה או קשר של קרבה בין דמויות ברומאן או בנובלה שלמדת, והסבר את תרומתו לבניית משמעות הרומאן.
2. בחר מן הרומאן או הנובלה שלמדת דמות שעוררה בך עניין מיוחד. תאר את האופי של הדמות שבחרת ואת התנהגותה, והסבר מדוע היא עוררה בך עניין מיוחד.
3. אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי
לפניך דברים שאטיקוס אומר לבתו סקאוט. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.
"אי־אפשר להבין מישהו באמת בלי לראות את המצב מנקודת המבט שלו [...]"
כיצד הערכים של אטיקוס באים לידי ביטוי בדברים אלה? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה ענה על שתיים מן השאלות 4-7 (לכל שאלה – 17 נקודות).

שים לב: אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

שים לב: על שאלות 4-5 אין לענות על פי הסיפור "הסיף" מאת שמואל יוסף עגנון ועל פי הסיפור "רעידת אדמה בצ'ילה" מאת היינריך פון קלייסט.

4. בחר מסיפור קצר שלמדת מוטיב אחד, תאר את התפתחות המוטיב לאורך הסיפור, והסבר את תרומתו לבניית משמעות הסיפור.

5. בחר בסיפור קצר שלמדת, ותאר את הקשיים שהדמות המרכזית נתקלת בהם. הסבר כיצד היא מתמודדת עם קשיים אלה.

הסיף / שמואל יוסף עגנון

6. מה מסמל הסיף בסיפור? הסבר והדגם את דבריך.

רעידת אדמה בצ'ילה / היינריך פון קלייסט

7. תאר את מערכת היחסים בין חרונימו לבין חוספה, והסבר מה אפשר ללמוד ממערכת יחסים זו על החברה המתוארת בסיפור.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 8-11 (34 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"; טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת".

"אותלו", "רומיאו ויוליה"

8. האם בטרגדיה שלמדת אפשר לקבוע באופן חד־משמעי מי הן הדמויות "הטובות" ומי הן הדמויות "הרעות"?
הסבר והדגם את דבריך.

9. בטרגדיה הקלסית כל החלטה של הגיבור משפיעה על חייו ועל חיי האנשים שסביבו.
הסבר והדגם קביעה זו.

מחזה מודרני (מן המאה ה־19 או מן המאה ה־20)

10. מחזות רבים מתארים אירוע שמשנה את חיי הדמות המרכזית.
תאר אירוע כזה במחזה המודרני שלמדת, והסבר כיצד הוא משפיע על ההתנהגות של הדמות ועל היחסים שלה עם דמויות אחרות.

11. תאר שתיים מדמויות המשנה במחזה המודרני שלמדת, והסבר את התפקיד של כל אחת מהן במחזה.

פרק רביעי — שירה

שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת לאה גולדברג

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 12-19 (לכל שאלה — 17 נקודות).

שירת ימי הביניים

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כתנות פסים / ר' משה אבן עזרא

כתנות פסים / לְבִישׁ הַגֶּן / וְכִסּוֹת רִקְמָה / מְדֵי דְשָׂאוֹ,
 וּמְעִיל תְּשַׁבֵּץ / עֵטָה כָּל עֵץ / וּלְכָל עֵין / הִרְאָה פְּלֹאוֹ.
 כָּל צִיץ חֲדָשׁ / לְזִמּוֹן חֲדָשׁ / יֵצֵא שׁוֹחֵק / לְקִרְאֵת בּוֹאוֹ –
 אֶךְ לְפִנְיָהֶם / שׁוֹשֵׁן עֵבֶר, / מְלֵךְ, כִּי עַל / הוֹרֵם כְּסָאוֹ.
 יֵצֵא מִבֵּין / מְשֻׁמֵּר עֲלָיו / וַיִּשְׁנֶה אֶת / בְּגָדֵי כְּלָאוֹ.
 מִי לֹא יִשְׁתָּה / יֵינוּ עֲלָיו – / הָאִישׁ הַהוּא / יִשָּׂא חֲטָאוֹ!

כיצד הטבע מתואר בשיר? הסבר את תרומתו לבניית משמעות השיר.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ראה שמש / ר' שלמה אבן גבירול

רָאָה שֶׁמֶשׁ לְעֵת עֶרֶב אֲדָמָה / כְּאֵלוֹ לְבִשָּׁה תּוֹלַע לְמִכְסָּה,
 תְּפִשִּׁט פְּאֲתֵי צִפּוֹן וַיִּמִּין / וְרוּחַ יָם בְּאַרְגָּמֹן תִּכְסָּה,
 וְאַרְץ – עֲזָבָה אוֹתָהּ עֶרְמָה / בְּצֶל הַלְיָלָה תִּלְוִין וְתַחְסָּה,
 וְהַשְׁחַק אֲזִי קָדָר, כְּאֵלוֹ / בְּשֶׁקַּע עַל מוֹת יְקוּתֵי־אֵל מְכָסָּה.

כיצד הטבע מתואר בשיר? הסבר את תרומתו לבניית משמעות השיר.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לְאִטֵּף דְּבָרֵי שִׁירָךְ / ר' שלמה אבן-גבירול

לְאִטֵּף דְּבָרֵי שִׁירָךְ, דְּבוֹרָה, / אֲשֶׁר קָרִית "שְׁמַע" מִפִּיךְ יְקָרָא,
 מִיְחַדֵּת וּמְאַרְכֶּת בְּ"אֶחָד" / וּמְתַזֶּת בְּזִכְרֵךְ רָם וְנוֹרָא,
 אֲשֶׁר נָתַן דְּבַשׁ תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ / וְשֵׁם לְךָ לְהִדְפֵּי אוֹיְבֶךָ מְרָרָה.
 הֲלֹא אִם אֶת בְּעֵינֶיךָ קִטְנָה - / כְּבוֹדָה אֶת וְלֶךָ מְשַׁפֵּט בְּכוֹרָה.
 חֲמוּדוֹת טְהָרוּ אוֹתְךָ, וְאֵינֶךָ / כְּשֶׁרָץ עוֹף אֲבָל צְפוֹר טְהוֹרָה.

כיצד הטבע מתואר בשיר? הסבר את תרומתו לבניית משמעות השיר.

שירת ביאליק

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לְבַדִּי / חיים נחמן ביאליק

בית 4 וּכְשֶׁפָּלָה לְבָבִי לְחִלוּן, לְאוֹר, וּכְשֶׁצָּר־לִי הַמְּקוֹם מִתַּחַת לְכַנְפָּה – כְּבִשָׁה רְאִשָׁה בְּכַתְּפִי, וְדַמְעָתָה עַל־דָּף גְּמָרְתִּי נִטְפָּה.	בית 1 כָּלֶם נִשָּׂא הַרוּחַ, כָּלֶם סָחַף הָאוֹר, שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת־בִּקְרַח חֵיִהֶם הַרְגִּינָה; וְאֲנִי, גּוֹזֵל רֶף, נִשְׁתַּכַּחְתִּי מִלֵּב תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה.
בית 5 חָרַשׁ בְּכַתָּה עָלַי וְתַתְּרַפֵּן עָלַי, וּכְמוֹ שֶׁכָּה בְּכַנְפָּה הַשְּׂבוּרָה בְּעַדִּי: "כָּלֶם נִשָּׂא הַרוּחַ, כָּלֶם פָּרְחוּ לָהֶם, וְאוֹתָר לְבַדִּי, לְבַדִּי..."	בית 2 בְּדָד, בְּדָד נִשְׁאַרְתִּי, וְהַשְּׂכִינָה אֶפֶי־הִיא כִּנְף יְמִינָה הַשְּׂבוּרָה עַל־רֹאשֵׁי הַרְעִידָה. יָדַע לְבִי אֶת־לִבָּהּ: חֲרָד חֲרָדָה עָלַי, עַל־בְּנָה, עַל־יְחִידָה.
בית 6 וּכְעֵין סִיּוֹם שְׁלִימָיִנָה עֵתִיקָה מְאֹד, וּכְעֵין תְּפִלָּה, בְּקִשָּׁה וְחֲרָדָה כְּאֶחָת, שְׂמָעָה אֲזַנִּי בְּבִכָּה הַחֲרִישִׁית הִיא וּבְדַמְעָה הִיא הַרוֹתַחַת –	בית 3 כָּבֵר נִתְגַּרְשָׁה מְכַל־הַאֲזִיּוֹת, רַק־עוֹד פְּנֵת סֵתֵר שׁוֹמְמָה וְקִטְנָה נִשְׁאַרָה – בֵּית־הַמְדַרְשׁ – וְתַתְּכַס בְּצֵל, וְאֶהִי עֵמָה יַחַד בְּצָרָה.

על פי שיר זה, הסבר מה היא ההתלבטות של המשורר.

בתשובתך הצג שתיים מדרכי העיצוב של התלבטות זו.

שירת לאה גולדברג

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

האַמָּנָם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד / לאה גולדברג

בית 1 האַמָּנָם עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד,
וְתֵלְכִי בְשֹׁדָה וְתֵלְכִי בּוֹ כְּהֵלֶךְ הַתָּם,
וּמְחִשׁוֹף כְּפִי־רִגְלָךְ יִלְטֹף בְּעֵלֵי הָאֶסְפָּסֶת,
אוּ שְׁלִפְיֵי־שִׁבְלִים יִדְקְרוּךְ וְתִמְתַּק דְּקִירָתָם.

בית 2 אוּ מָטֵר יִשְׁיִגֶךְ בְּעֵדַת טְפוֹתָיו הַדּוֹפְקֹת
עַל כְּתַפְיָךְ, חֲזֵף, צְוֹאֲרֶךְ, וְרֹאשְׁךָ רַעְנָן.
וְתֵלְכִי בְשֹׁדָה הָרְטוּב וְיִרְחַב בְּךָ הַשִּׁקֵּט
כְּאוֹר בְּשׂוּלֵי הָעָנָן.

בית 3 וְנִשְׁמַתְּ אֶת רִיחוֹ שֶׁל הַתָּלָם נָשׁוּם וְרִגּוּעַ,
וְרֹאֵית אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאֵי־הַשְּׁלוּלִית הַזָּהָב,
וּפְשׁוּטִים הַדְּבָרִים וְחַיִּים, וּמִתָּר בָּם לְנִגְעַ,
וּמִתָּר, וּמִתָּר לְאָהָב.

בית 4 אֶת תֵּלְכִי בְשֹׁדָה. לְבַדָּךְ, לֹא נִצְרַבֶּת בְּלֵהֶט
הַשְּׂרָפוֹת, בְּדַרְכִים שְׁסֻמְרוּ מְאִימָה וּמְדָם.
וּבִישָׁר־לֵבָב שׁוֹב תִּהְיִי עֲנוּה וְנִכְנַעַת
כְּאֶחָד הַדְּשָׁאִים, כְּאֶחָד הָאָדָם.

בבית 4 כתוב: [...] לֹא נִצְרַבֶּת בְּלֵהֶט הַשְּׂרָפוֹת, בְּדַרְכִים שְׁסֻמְרוּ מְאִימָה וּמְדָם.
הסבר את הקשר בין דברים אלה ובין שאר בתי השיר.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

ארן / לאה גולדברג

בית ראשון
כָּאן לֹא אֲשַׁמַּע אֶת קוֹל הַקּוֹקֵיָה.
כָּאן לֹא יִחְבֹּשׁ הָעֵץ מִצְנַפֶּת שֶׁלֵּג,
אָבֵל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלֻדוֹתַי שֶׁקָּמָה לְתַחָּיָה.

בית שני
צִלְצוֹל הַמְּחַטִּים: הִיָּה הִיָּה ---
אֶקְרָא מוֹלְדֹת לְמַרְחֵב־הַשֶּׁלֶג,
לְקַרְח יְרֻקָּרָק כּוֹבֵל־הַפֶּלֶג,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נְכָרִיָּה.

בית שלישי
אוֹלֵי רַק צְפָרַיִם מְסַע יוֹדְעוֹת -
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיּוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם -
אֵת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלְדוֹת.

בית רביעי
אֲתֶכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְּתִי פְעַמִּים,
אֲתֶכֶם אֲנִי צְמַחְתִּי, אֲרָנִים,
וְשָׂרְשֵׁי בְשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

א. הסבר כיצד הבית הרביעי מבטא את חוויית ההגירה של המשוררת, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר כולו.
(10 נקודות)

ב. האם אתה מזדהה עם חוויית ההגירה של המשוררת? הסבר והדגם את דבריך. (7 נקודות)

18. קרא את מחזור השירים שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הסתכלות בדבורה / לאה גולדברג

א	ב
בְּרִבּוּעַ חֲלוֹן מוֹאָר – עַל שְׁמֵשָׁה, מִבְּחוּץ, צָלְלִית שֶׁל דְּבוּרָה כְּמַעַט אֵין לְרֵאוֹת אֶת כְּנָפֶיהָ.	בְּשֵׁמֶשׁ הִיא הֵיְתָה עֲלֶה זָהָב נוֹפֵל, בְּפֶרַח הִיא הֵיְתָה טֶפֶה שֶׁל דָּבֵשׁ אֶפֶל, וְאֵגֶל טַל בְּנַחִיל שֶׁל כּוֹכָבִים – וּפֶה הִיא צֵל.
הַפּוֹכָה. גּוֹף צָר. שֵׁשׁ רְגָלִים דְּקוֹת – בְּגִלּוּי עִירָם, בְּאִיוֹם מְכַעַר זוֹחֶלֶת דְּבוּרָה.	מְלָה אַחַת שֶׁל שִׁיר בְּנַחִיל הַמְּצַלְצֵל, בְּשׁוֹרֵת רְצוֹן נִמְרָץ בְּתוֹךְ שָׂרָב עֲצֵל, תְּנוּעַת הָאוֹר בְּאֶפֶר דְּמָדוּמִים – וּפֶה הִיא צֵל.
אֵיךְ נִכְתִּיר אוֹתָהּ בְּדַבְרֵי שִׁירָה? אֵיךְ נִשִּׁיר וְמָה? יָבוֹא יֶלֶד קָטָן וַיֹּאמֶר: הַמְלָכָה עִירָמָה.	ג מִדְּבַשֶּׁךְ? מִי יִזְכֹּר אֶת דְּבַשֶּׁךְ? הוּא שֵׁם, הַרְחֵק, בְּפִנְיֹת. כָּאֵן, בְּשֵׁמֵשָׁה מוֹאָרָה, גּוֹפֶךְ, רֹאשֶׁךְ – כֵּלֶךְ עֵקֶץ, שְׁנָאָה אִירֹאנוּגִים עֲלוּבָה וְעוֹרֵת. הַפְּחַד הוֹרֵג. הַשְּׁמֵרִי לְנַפְשֶׁךְ.

למשוררת יש יחס מורכב לדבורה. הסבר קביעה זו, והדגם את דבריך.

19. לפניך סונט ב מתוך מחזור הסונטים "שירי אהבה מספר עתיק" מאת לאה גולדברג, המתחיל במילים "ולא היה

בינינו אלא זהר".

קרא את הסונט, וענה על השאלה שאחריו.

ולא היה בינינו אלא זהר
ענו של השכמה ברחוב כפרי
ולבלובו של גן בטרום פרי
בלבן תפרחתו יפת התאר.

ומה מאד צחקת באמרי
כי אל השחר הענג פורד
אקרב ואקטפנו למזכרת
ואשמרנו בין דפי ספרי.

את זרועך נשאת, התזכר?
ונהידות אט ענף תפוח,
ועל ראשי ירד מטר צהר.

מאחורי גבך הכפר געור,
החלונות נצטלצלו עם רוח -
ולא היה בינינו אלא אור.

כיצד מאופיינים רגעי הזוהר בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

בהצלחה!